

Jaarverslag 2018

VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving

Inhoud

1	Inleiding	5
2	De organisatie	6
	2.1 Financiering	6
	2.2 Handhavingsabonnement	7
	2.3 Klanttevredenheidsonderzoeken	7
3	Advies & operationele ondersteuning	9
	3.1 Vraag en antwoord	9
	3.2 Ondersteuning bij fraudesignalen	9
	3.3 Multidisciplinaire projecten	10
4	Het delen van kennis	11
	4.1 Bijeenkomsten	11
	4.2 Trainingen	11
	4.3 Regionale Platforms Fraudebestrijding	12
5	De verbindende schakel	13
	5.1 Terugkoppeling praktijk aan systeemverantwoordelijke	13
	5.2 Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg	13
	5.3 Congres Kinderopvang	14
	5.4 Samenwerking IBF	14
6	Website & Kennisbank	15
	6.1 Naleving.net	15
	6.2 Handreikingen en factsheets	16
7	Innovatie	17
	7.1 Ontwikkellabs	17
	7.2 Faircare	17

1 Inleiding

Als organisatie ging VNG KCHN in 2018 haar tweede jaar in: een jaar waarin het kenniscentrum wederom bijgedragen heeft aan het versterken van de gemeentelijk toezichts- en handhavingspraktijk. Na een succesvol eerste jaar als onderdeel van de VNG-holding heeft het kenniscentrum deze lijn vastgehouden in het tweede jaar.

Eén van de belangrijkste ontwikkelingen waar VNG KCHN in 2018 aan gewerkt heeft is een meer integrale kijk op toezicht en handhaving in het sociaal domein. Deze visie werd samen met een praktisch ontwikkelmodel gepresenteerd in de whitepaper 'Toezicht en handhaving: vangrail van de samenleving!'

Om de ondersteuning aan gemeenten te verbeteren heeft Naleving.net, de website van het KCHN, een nieuw uiterlijk gekregen. Met de nieuwe website biedt het kenniscentrum alle bezoekers een actuele kennisbank aan, en kunnen medewerkers van publieke organisaties informatie en ervaringen met elkaar uitwisselen achter een beschermde inlog. Tevens staat op de website ook informatie over alle trainingen die in 2018 ontwikkeld zijn en gemeenten en ketenpartners bij het kenniscentrum kunnen volgen.

Op het gebied van zorgfraude blijft de ondersteuning bij concrete signalen van fouten en fraude essentieel. Vanuit gemeenten ziet het KCHN steeds meer interesse in het bundelen van beschikbare informatie vanuit verschillende hoeken om fraude aan te pakken. Dit uit zich in een stijging van het aantal gemeenten dat zich aansluit bij het Informatieknooppunt Zorgfraude.

Ook zet VNG KCHN zich in voor de toepassing van technologie bij het voorkomen van fouten en fraude. Zo zijn de mogelijkheden uitgewerkt om blockchain technologie in te zetten om te controleren of zorg ook echt geleverd wordt.

Bovengenoemde projecten en een aantal andere activiteiten van VNG KCHN in 2018 worden in dit jaarverslag nader toegelicht. Hoofdstuk 2 vertelt meer over VNG KCHN als organisatie. De hoofdstukken die daarna volgen werpen een blik op verschillende activiteiten die het kenniscentrum het afgelopen jaar heeft ondernomen, onderverdeeld naar de kerntaken:

1. Het bieden van toepasbaar advies en ondersteuning;
2. Het delen van kennis;
3. Verschillende partijen bij elkaar brengen ten behoeve van de handhavingspraktijk van gemeenten;
4. De meest actuele kennisbank beschikbaar stellen;
5. Ruimte bieden voor innovatie.

Dit jaarverslag laat zien dat 2018 wederom een jaar was waarin het KCHN bouwde aan de visie: Samen door handhaving naar naleving!

2 De organisatie

Het VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving is een dochteronderneming van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De organisatie bestaat uit drie verschillende onderdelen: de programmateams, het staffbureau en team Abonnementen en ondersteuning. Er zijn vier verschillende programma's: Kinderopvang, Zorg (Wmo en Jeugdwet), Werk en Inkomen en Multidisciplinaire projecten. Het organogram van de organisatie is als volgt:

Organogram VNG KCHN

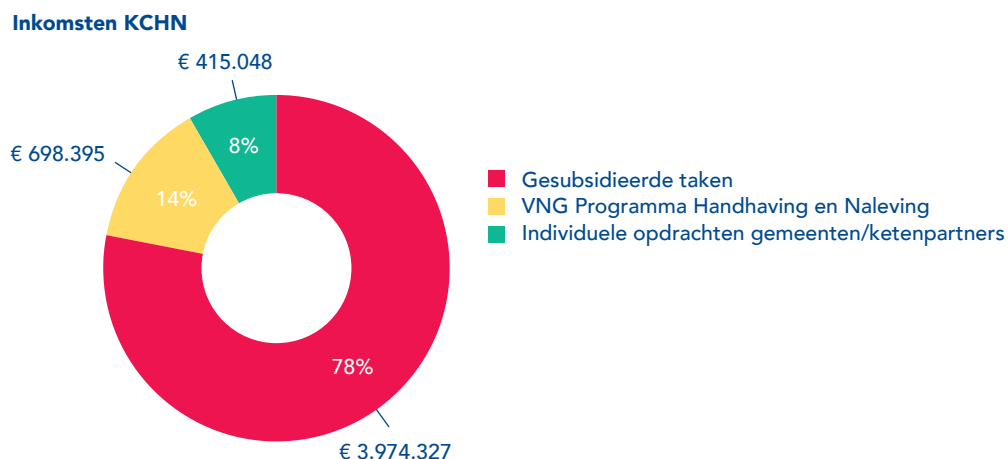
Directeur					
Programma- manager Multidiscipli- naire projecten	Programma- manager Zorg	Programma- manager Kinderopvang	Programma- manager Werk en Inkomen	Programma- manager Markt- ontwikkeling	Secretaris
Adviseurs Multidiscipli- naire projecten	Adviseurs Zorg	Adviseurs Kinderopvang	Adviseurs Werk en Inkomen	Adviseurs Abonne- menten en ondersteuning	Staffbureau

Het KCHN werkt met een vaste kern van medewerkers en een flexibele schil van medewerkers die gedetacheerd zijn bij het kenniscentrum of zzp'ers. Deze opzet maakt dat het KCHN goed kan inspelen op de vraag van gemeenten, doordat medewerkers uit de flexibele schil de vaste kern bijstaan als er een tijdelijke toename is op een specifiek onderwerp of bij bepaalde projecten. Medewerkers die gedetacheerd zijn bij het KCHN waren eerst werkzaam bij gemeenten of ketenpartners. Hiermee investeert het KCHN in de eigen netwerkfunctie.

Het kenniscentrum is ook een organisatie die *young professionals* de mogelijkheid biedt kennis te maken met het sociaal domein. Zij krijgen de kans binnen het kenniscentrum door te groeien vanuit ondersteunende functies.

2.1 Financiering

De activiteiten van het KCHN werden in 2018 op verschillende manieren gefinancierd. Deels met projectsubsidies vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het programma Handhaving en Naleving van de VNG was verantwoordelijk voor de aanvraag van deze subsidies. VNG KCHN leverde personele capaciteit om ze uit te voeren. Andere activiteiten werden gefinancierd uit het handhavingsabonnement en individuele opdrachten bij gemeenten of ketenpartners.

2.2 Handhavingsabonnement

Het KCHN heeft een handhavingsabonnement ontwikkeld voor gemeenten waarmee zij toegang krijgen tot een helpdesk, juridisch advies, trainingen en bijeenkomsten, advies op maat en onbeperkte toegang tot Naleving.net. Door het abonnement kan het KCHN gemeenten ook ondersteunen bij onderwerpen en taken die niet onder de gesubsidieerde projecten vallen. Het abonnement biedt gemeenten dus meer toegang tot groeiende en actuele kennis op het gebied van toezicht en handhaving.

Na de introductie in 2017 konden gemeenten in 2018 voor het eerst gebruik maken van het abonnement. Na het eerste jaar hebben 1 op de 7 gemeenten toegang tot de diensten die het KCHN via het abonnement aanbiedt. Ondanks dat dit aantal iets lager ligt dan verwacht, kijkt het KCHN positief aan tegen de kansen om het abonnement verder te ontwikkelen en de meerwaarde ervan voor gemeenten. Daarom biedt de organisatie ook in 2019 gemeenten de mogelijkheid een abonnement af te sluiten om hun handhavingspraktijk te versterken.

2.3 Klanttevredenheidsonderzoeken

Het KCHN hecht grote waarde aan kwaliteitsverbetering. Daarom meet en monitort het kenniscentrum zijn dienstverlening. Hierin werkt het samen met een onafhankelijk onderzoeksbureau. Na contact met een gemeente of het volgen van een training, verzoeken de adviseurs de betreffende personen om een vragenlijst in te vullen.

Uit de onderzoeken komt naar voren dat 9 op de 10 gemeenten het KCHN zeker zou aanbevelen bij andere gemeenten. Gemeenten geven het kenniscentrum gemiddeld een 8 voor de dienstverlening die het kenniscentrum levert.

Whitepaper Toezicht en handhaving: vangrail van de samenleving!

Voor het kenniscentrum stond 2018 in het teken van de ontwikkeling van een nieuwe aanpak voor toezicht en handhaving in het sociaal domein. Hiervoor is onderzoek uitgevoerd en zijn initiatieven opgehaald bij gemeenten. Deze initiatieven met een integraal karakter schetsen de mogelijkheden van een toekomstbestendige rol voor toezicht en handhaving. Een eerste aanzet voor de nieuwe aanpak is uitgewerkt in de whitepaper 'Toezicht en handhaving: vangrail van de samenleving!'

De start voor het onderzoek werd gegeven tijdens het Handhavingcongres in oktober 2017, toen input is opgehaald over een integrale aanpak van toezicht en handhaving onder de 700 deelnemers. Dit werd aangevuld met de inbreng van bestuurders tijdens RPF-overleggen en een bestuurlijke bijeenkomst met staatssecretaris Van Ark van SZW in januari 2018. In mei werd de greenpaper 'Dichtbij en daadkrachtig' gepubliceerd: een discussiedocument dat als beginpunt gold in het gesprek over de toekomst van toezicht en handhaving.

Na de greenpaper werd het gesprek aan gegaan met gemeenten. Er werden initiatieven opgehaald die toezicht en handhaving op een integrale manier benaderen en als voorbeeld kunnen dienen voor andere gemeenten. Uit het onderzoek kwam naar voren dat er op verschillende manieren invulling wordt gegeven aan het verbeteren van toezicht en handhaving. De initiatieven komen vaak voort uit de energie en het enthousiasme van de uitvoeringspraktijk, waarbij helaas nog niet altijd sprake is van een heldere visie en bestuurlijk commitment.

De whitepaper 'Toezicht en handhaving: vangrail van de samenleving!' presenteert een nieuwe, meer integrale, benadering van toezicht en handhaving. Het richt zich op de verbinding van toezicht en handhaving van de Participatiewet, Wmo 2015 en Jeugdwet en kijkt waar mogelijk verbanden gelegd kunnen worden met andere afdelingen, zoals het fysiek domein of openbare orde en veiligheid.

Om als gemeente meer integraal toezicht en handhaving te bereiken, is het belangrijk te kijken naar twee lijnen waarop de ontwikkeling plaatsvindt: denken en doen. Deze twee lijnen zijn verwerkt in de twee assen van een conceptueel ontwikkelingsmodel dat gemeenten helpt in kaart te brengen hoe zij er nu voor staan op het gebied van toezicht en handhaving en hoe zij hun doel van integraal toezicht en handhaving kunnen bereiken. Dit model vormt de basis voor een leer- en ontwikkelprogramma dat VNG KCHN in 2019 verder uitwerkt om gemeenten te helpen onderling kennis, ervaringen en werkwijzen uit te wisselen.

Ga voor meer informatie over de whitepaper naar Naleving.net.

3 Advies & operationele ondersteuning

Gemeenten kunnen met al hun vragen over toezicht en handhaving in het sociaal domein terecht bij het kenniscentrum. Heeft de gemeente behoefte aan meer ondersteuning, bijvoorbeeld bij het oppakken van een fraudeonderzoek of multidisciplinaire handhaving, dan staat het KCHN ook voor haar klaar.

3.1 Vraag en antwoord

Vragen die het KCHN in 2018 heeft ontvangen hadden onder andere betrekking op gegevensuitwisseling in de Wmo en Jeugdwet, het doen van onderzoek naar buitenlands vermogen en toezicht en handhaving van Wet kinderopvang, waaronder de implementatie van de nieuwe eisen in de wet.

Gemeenten stellen hun vragen via verschillende kanalen. Online worden veelal de meeste vragen op het gebied van Kinderopvang gesteld. De adviseurs van de andere programma's komen vaker bij de gemeente zelf, waardoor zij veel vragen persoonlijk beantwoorden. In 2018 heeft het KCHN ruim 1.100 vragen ontvangen en beantwoord. Dit aantal is in lijn met voorgaande jaren.

3.2 Ondersteuning bij fraudesignalen

Fraude met persoonsgebonden budgetten (pgb's) en zorg in natura was veelvuldig in het nieuws in 2018. Verschillende gemeenten hebben onderzoek gedaan naar fraudesignalen bij zorgaanbieders, wat in sommige gevallen leidde tot het nemen van juridische stappen. Daarmee ziet het kenniscentrum dat er steeds meer aandacht komt voor fraude in de Wmo en de Jeugdwet.

Gemeenten kunnen een verzoek voor ondersteuning bij het oppakken van een fraudesignaal indienen bij het KCHN. Het kenniscentrum adviseert over de opzet van een onderzoek, welke vervolgstappen er na constatering van fraude genomen kunnen worden en over welke maatregelen aan de voorkant getroffen kunnen worden om fouten en fraude te voorkomen.

In 2018 heeft het KCHN 64 verzoeken ontvangen voor ondersteuning bij een casus. Het merendeel van de verzoeken kwam van gemeenten die het KCHN nog niet eerder had ondersteund bij een casus. Hierdoor verspreidt het bereik van de werkzaamheden van het KCHN zich, evenals de noodzaak om onrechtmatigheidssignalen te onderzoeken en fouten en fraude in de toekomst te voorkomen.

Een veel voorkomend thema zijn fraudesignalen die te maken hebben met persoonsgebonden budgetten, met name bestemd voor beschermd wonen. Fraude met pgb's is één van de focusgebieden binnen het programma Rechtmatige Zorg van VWS, dat zich erop richt fouten en fraude in de zorg aan te pakken. Onder leiding van VWS is in 2018 een werkgroep gestart die een actie-agenda voor pgb's heeft opgesteld, om fraude met pgb's zoveel mogelijk te voorkomen.

Daarnaast blijkt uit de casuïstiek steeds weer hoe belangrijk regionale samenwerking is. Het werkgebied van zorgaanbieders beperkt zich niet tot één gemeente. In de aanpak van een signaal zijn casusoverleggen dan ook onmisbaar om tot regionale afstemming te komen. Daar waar meerdere gemeenten betrokken zijn bij een casus, vervult het KCHN een belangrijke regiefunctie. Hierdoor heeft het KCHN ervoor gezorgd dat casussen die hebben geleid tot een onderzoek tevens input leveren voor preventieve acties bij gemeenten om in de toekomst deze vormen van fouten en fraude te voorkomen.

3.3 Multidisciplinaire projecten

Binnen de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) worden projecten uitgevoerd waarbij de samenwerking met ketenpartners, zoals de Belastingdienst, het UWV en de politie, centraal staat in de aanpak van het handhavingsknelpunt. In 2018 heeft VNG KCHN 41 gemeenten ondersteund om complexe handhavingsknelpunten aan te pakken.

De thema's die in de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) voor 2017 zijn vastgesteld waren: Bewoningsvraagstukken, Huisvesting Arbeidsmigranten, Wijkgerichte Aanpak en Recreatieterreinen. Gemeenten dienen een verzoek in voor ondersteuning bij hun Regionale Platform Fraudebestrijding (RPF). Na overeenstemming met de betrokken ketenpartners, wordt het voorstel ter instemming ingediend bij de LSI.

Het KCHN begeleidt gemeenten bij het voordragen van een projectvoorstel en ondersteunt de gemeentelijke interventieteamprojecten (IT, met goedkeuring van de LSI) en de Flexibele Inzet Controlecapaciteit (FIC, met goedkeuring van een RPF). Een FIC is van kortere duur dan een interventieteamproject, en wordt in sommige gevallen ingezet om de situatie in een wijk of op een recreatieterrein te verkennen. Als daarna wordt vastgesteld dat de situatie met onregelmatigheden in de personenregistratie, toeslagen en uitkeringen groter is dan verwacht, dan kan een IT gestart worden.

Naast de uitvoering van projecten die binnen eerdergenoemde thema's vallen, heeft VNG KCHN vier verkennende pilots afgerond. Drie daarvan zijn uitgevoerd op industrieterreinen. Na evaluatie van deze projecten bleek dit thema onvoldoende resultaten met betrekking tot sociale zekerheidsfraude in zich te hebben. Hierop is besloten dit geen structureel thema van de LSI te maken.

De vierde verkennende pilot richtte zich op pgb-gerelateerde frauderisico's. In 2018 is door de gemeente Tilburg een project uitgevoerd met als doel het voorkomen van onrechtmatig, ondoelmatig en oneigenlijk gebruik van pgb in de Wmo 2015 en in de sociale zekerheid (werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsregelingen, bijstand) in relatie tot een pgb. Met het project heeft gemeente Tilburg inzicht verkregen in problematiek (aard en omvang) van onrechtmatigheden in Wmo-voorzieningen in relatie tot voorzieningen op het vlak van sociale zekerheid. Er zijn risico-indicatoren ontwikkeld en gevalideerd die gebruikt kunnen worden door andere gemeenten. In 2019 worden de mogelijkheden tot een landelijke uitrol van de ontwikkelde werkwijze verkend.

4 Het delen van kennis

Het versterken van het zelflerend vermogen bij gemeenten krijgt onder meer vorm door het organiseren van bijeenkomsten en het geven van trainingen. Zo stimuleert VNG KCHN dat gemeenten van elkaar en van ketenpartners leren.

4.1 Bijeenkomsten

Gemeenten kunnen nog het meest van elkaar leren. Daarom vindt het kenniscentrum het belangrijk dat zij de mogelijkheid krijgen ervaringen met elkaar te delen. Dit deden zij het afgelopen jaar onder andere tijdens de bijeenkomsten die VNG KCHN organiseerde.

In de bijeenkomsten die het KCHN organiseert maakt het onderscheid tussen bijeenkomsten voor een structurele groep gemeenten en ketenpartners, zoals de Regionale Platforms Fraudebestrijding (zie verderop in dit hoofdstuk) en de juristenpool voor Kinderopvang. Voor andere bijeenkomsten kunnen gemeenten zich eenmalig aanmelden, zoals kennis- en regio-bijeenkomsten.

Tijdens structurele overleggen wisselen gemeenten regelmatig ervaringen uit en versterken zij de samenwerking. Kennisbijeenkomsten worden georganiseerd om gemeenten te informeren over een specifiek onderwerp, waarna een gemeente haar ervaringen met dit onderdeel deelt en naar aanleiding van vragen van deelnemers het gesprek wordt aangegaan. Regiobijeenkomsten behandelen casuïstiek en geven gemeenten concrete handvatten voor de praktijk. Samenwerking op het gebied van kinderopvang wordt tevens versterkt door intervisiebijeenkomsten tussen ambtenaren en GGD'en.

Een aantal voorbeelden van bijeenkomsten zijn de kennisbijeenkomst over terugvordering in de Wmo en Jeugdwet, de powersessies over online handhaven en het gebruik van nieuwe technologieën, zoals algoritmen, en bijeenkomsten over het herstelaanbod in de Wet kinderopvang. Tijdens deze bijeenkomsten wordt ook informatie opgehaald over de praktijkervaringen van gemeenten die als input wordt meegenomen in gesprekken met de betrokken departementen.

Naast het organiseren van bijeenkomsten, levert het kenniscentrum ook een bijdrage aan bijeenkomsten die door gemeenten en ketenpartners worden georganiseerd. Tijdens 47 regiobijeenkomsten kinderopvang tussen gemeenten en GGD'en hebben medewerkers van VNG KCHN samen met DUO een actualiteitenpresentatie gegeven, zodat alle medewerkers op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen. De presentaties voedden het overleg dat daarna plaatsvond tussen de toezichthouders en handhavers en leverden inzichten in regionale uitvoeringsvraagstukken.

4.2 Trainingen

VNG KCHN organiseert verschillende trainingen op het gebied van toezicht en handhaving van de Wet kinderopvang en de Wmo 2015 en Jeugdwet.

Net als eerdere jaren werden de vier verschillende basistrainingen voor de Wet kinderopvang meerdere malen gegeven. Dit zijn 'Aanvraag en wijziging voor registratie van een kinderopvang', 'Toezicht en handhaving', 'Handhaving', 'Kinderopvang: hoe zat het ook alweer?' Daarnaast bood het kenniscentrum een training 'Handhaafbaar rapporteren' aan voor toezichthouders en werd in 2018 een nieuwe training ontwikkeld, namelijk de '7-daagse basistraining toezichthouder kinderopvang'. De laatste twee trainingen richtten zich specifiek op toezichthouders van GGD'en en dragen bij aan de versterking van de samenwerking met gemeenten.

Voor medewerkers die werkzaam zijn binnen de Wmo 2015 en de Jeugdwet, organiseerde het KCHN in 2018 de trainingen 'Aanpak fraudeonderzoek' en 'Gegevensuitwisseling bij tegengaan fraude Wmo en Jeugdwet'. Op verzoek van gemeenten voor de training 'Aanpak fraudeonderzoek' is een terugkomdag georganiseerd voor de deelnemers om ervaringen uit te wisselen. De terugkomdag werd als positief ervaren en zal het KCHN ook organiseren in 2019. Daarnaast is een pilot 'Toezichthouder rechtmatigheid' gegeven. Er is veel interesse voor de training en na een uitvoerige evaluatie is de training zo aangepast dat het KCHN deze training in 2019 kan toevoegen aan het aanbod.

Daarnaast biedt het kenniscentrum gemeenten en derden de mogelijkheid om een incompanytraining aan te vragen. Veelgevraagde incompanytrainingen zijn de trainingen over fraudealertheid, de aanpak van zorgfraude en gegevensuitwisseling. Binnen individuele trajecten stond het KCHN gemeenten in 2018 op verschillende wijzen bij, en was de organisatie ook bereid om bijvoorbeeld een handavingsbeleid voor kinderopvang op te stellen of een reflectieonderzoek niet-verwijtbare vorderingen vanuit de Participatiewet uit te voeren.

4.3 Regionale Platforms Fraudebestrijding

In maart 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De wisseling van bestuurders heeft gevolgen gehad voor de samenstelling van de Regionale Platforms Fraudebestrijding (RPF). Dat maakte 2018 een belangrijk jaar voor de continuering van deze overlegstructuur die onderdeel is van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams.

Het platform biedt gemeenten en ketenpartners de mogelijkheid om de regionale samenwerking in landelijke interventieteams en regionale projecten gericht op de aanpak van sociale zekerheidsfraude te bespreken en hierin prioriteiten te stellen. Naast gemeenten (zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau), nemen de volgende ketenpartners deel: Belastingdienst, Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Openbaar Ministerie, politie, Sociale Verzekeringsbank en het Uitvoeringsinstituut Werkgeversverzekeringen. Er zijn 9 RPF's verdeeld over Nederland die op regionaal niveau als bestuurlijk orgaan voor verbinding met de LSI zorgen.

Na de bekendmaking van de nieuwe colleges van B&W, hebben de adviseurs van het KCHN contact opgenomen met de nieuwe wethouders van gemeenten die in de periode 2014-2018 deelnamen aan de RPF's. Na de zomer vonden de meeste kennismakingsgesprekken plaats en kwamen de eerste RPF's in de nieuwe samenstelling bij elkaar.

Het jaar 2018 stond voor de meeste RPF's in het teken van het afronden van de cyclus 2014-2018 en de start en kennismaking van de RPF's voor de periode 2018-2022. In 2018 hebben veel RPF's de verbinding gezocht met toezicht en handhaving van de Wmo 2015 en Jeugdwet. Aan iedere RPF neemt in ieder geval één wethouder deel met maatschappelijke ondersteuning en/of jeugdhulp in zijn portefeuille.

Naast operationele afstemming tussen partners over projecten, biedt het platform sinds 2017 ook de ruimte om bestuurlijke thema's te bespreken, zoals privacy en gegevensuitwisseling in relatie tot handhaving, en samenwerking tussen verschillende partijen. Een belangrijk thema op de agenda in 2018 was de discussie over de toekomst van toezicht en handhaving in het sociaal domein die onder andere gevoed werd door publicaties zoals de whitepaper 'Toezicht en handhaving: de vangrail van de samenleving!'

5 De verbindende schakel

VNG KCHN zoekt de verbinding met andere ketenpartners die betrokken zijn bij toezicht en handhaving in het sociaal domein. Door goede relaties te onderhouden met de LSI-partners, GGD GHOR Nederland, Divosa, de NZa, IGJ, Zorgverzekeraars Nederland, zorgkantoren en het IKZ stimuleren we de samenwerking op het gebied van toezicht en handhaving.

5.1 Terugkoppeling praktijk aan systeemverantwoordelijke

Gemeenten zoeken juridisch advies bij het KCHN op het gebied van toezicht en handhaving. Hierdoor heeft het kenniscentrum goed zicht op de problemen waar gemeenten tegenaan lopen. In gesprekken met departementen neemt het kenniscentrum deze kennis mee. Op deze manier zorgt de organisatie voor een terugkoppeling van de praktijkervaring van gemeenten naar de systeemverantwoordelijke.

Een goed voorbeeld hiervan zijn de inventarisaties van knelpunten op het gebied van de inlichtingenverplichting in de Participatiewet. Adviseurs van het KCHN haalden het afgelopen jaar ervaringen van gemeenten op bij de uitvoering van de taaleis en de tegenprestatie. De verplichtingen zijn vaak duidelijk, maar gemeenten hebben vragen bij de toepasbaarheid ervan. De knelpunten waar zij tegenaan lopen dienden als input voor gesprekken met het ministerie van SZW en de staatssecretaris om gezamenlijk de uitvoeringspraktijk te verbeteren.

Ook op het gebied van de invoering van het personenregister in de Wet kinderopvang zijn knelpunten opgehaald en teruggelegd bij het ministerie om ze bespreekbaar te maken en waar mogelijk op te lossen.

5.2 Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg

Op het gebied van gegevensuitwisseling in de zorg is het KCHN nauw betrokken bij de totstandkoming van de 'Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg'. Het doel van de wet is te zorgen voor een duidelijke juridische grondslag voor het uitwisselen van gegevens in de keten. Het wetsvoorstel bestaat uit twee onderdelen: het Informatieknooppunt Zorgfraude (IKZ) en een Waarschuwingsregister. De wet zal naar verwachting in 2020 in werking treden.

Het KCHN is nauw betrokken bij de totstandkoming van het wetsvoorstel om ervoor te zorgen dat gemeenten zich aansluiten bij het IKZ en dat het toekomstige waarschuwingsregister goed aansluit op de gemeentelijke praktijk. In juni organiseerde het kenniscentrum een uitvoeringstoets waar meerdere gemeenten aan deelnamen. Gezamenlijk hebben zij een advies uitgesproken over welke aanpassingen nodig zijn voordat gemeenten de wet tot uitvoering kunnen brengen.

5.2.1 Informatieknooppunt Zorgfraude

Het Informatieknooppunt Zorgfraude is een samenwerkingsverband van negen organisaties in de zorgketen in samenwerking met het ministerie van VWS. Het IKZ ontvangt en onderzoekt signalen van fouten en fraude. Sinds 2017 kunnen gemeenten zich ook aanmelden bij het IKZ, zodat zij signalen met andere organisaties kunnen uitwisselen. VNG KCHN is verantwoordelijk voor de aansluiting van gemeenten bij het knooppunt.

Na een moeizame start van het aansluiten van gemeenten op het IKZ vanwege een juridische impasse in 2017, is in 2018 een groei waarneembaar van het aantal gemeenten dat deelneemt aan het IKZ. In november heeft de 100^e gemeente zich aangesloten. In totaal is het aantal aangesloten gemeenten op het IKZ gegroeid van 35 naar 102.

Het kenniscentrum merkt dat veel gemeenten geïnteresseerd zijn in de werkwijze van het IKZ en de juridische grondslag waarop gegevens binnen het IKZ gedeeld mogen worden. De komst van de Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg zal veel vragen over de juridische

grondslag wegnemen. De wet zorgt ervoor dat alle gemeenten automatisch lid worden van het IKZ, waardoor het een landelijk dekkend knooppunt wordt.

5.2.2 *Waarschuwingsregister*

Voor gemeenten is het van belang dat zij bij het afsluiten van zorgcontracten de integriteit van een zorgaanbieder goed kunnen beoordelen. Een landelijk waarschuwingsregister waar alle gemeenten en zorgkantoren op aangesloten zijn kan hiervoor een oplossing zijn.

Op verzoek van het ministerie van VWS is in 2017 een projectgroep gestart om een waarschuwingsregister voor zorgbureaus te onderzoeken en te bouwen. In dit waarschuwingsregister kunnen gemeenten, zorgkantoren en zorgverzekeraars nagaan of een zorgaanbieder bonafide is. De projectgroep bestaat naast het KCHN uit het ministerie van VWS, Zorgverzekeraars Nederland, Vektis, zorgverzekeraar CZ, de gemeente Schiedam en uitvoeringsorganisatie ROGPlus.

Het afgelopen jaar heeft de projectgroep meerdere voorbereidingen getroffen, zoals het opstellen van samenwerkingsovereenkomst voor het beheer van het register.

5.3 **Congres Kinderopvang**

Het Congres Toezicht en Handhaving Kinderopvang is een jaarlijks evenement waar veel medewerkers naar uitkijken. Op 11 oktober 2018 vond het congres plaats in Zwolle met ruim 300 deelnemers. VNG KCHN organiseerde het congres in samenwerking met GGD GHOR NL. Ook ketenpartners zoals de Inspectie van het Onderwijs, Justis en Belastingdienst hebben een bijdrage geleverd in de vorm van workshops en presentaties.

Belangrijke thema's waren veiligheid en gezondheid, kwaliteitsverbetering voorschoolse educatie en professioneel toezicht. Hiervoor werden speciale XL-sessies georganiseerd. Overige workshops met een duur van één uur richtten zich onder andere op het herstelaanbod, het personenregister kinderopvang (PRK) en de nieuwe ontwikkelingen in 2019.

5.4 **Samenwerking IBF**

Begin 2018 raakte het onderzoek doen naar het buitenlands vermogen van bijstandsgerechtigden in het nieuws. De vraag was of de wijze waarop gemeenten onderzoek doen naar vermogen in het buitenland discriminatoir was. Bij het vaststellen van het recht op bijstand zijn gemeenten verplicht na te gaan of iemand ook beschikt over buitenlands vermogen. Gemeenten doen op verschillende manieren onderzoek hiernaar.

Naar aanleiding van de actualiteiten heeft VNG KCHN de handen ineen geslagen met het Internationaal Bureau Fraudebestrijding (IBF) om gemeenten zo goed mogelijk voor te lichten over dit onderwerp. Het IBF is de organisatie die wettelijk bevoegd is onderzoeken naar vermogen in het buitenland uit te voeren en werkt samen met de lokale attachés. Samen met het ministerie van SZW is een werkgroep opgericht en zijn een aantal handreikingen geactualiseerd.

6 Website & Kennisbank

Op Naleving.net komen medewerkers van gemeenten met elkaar in contact voor het uitwisselen van ervaringen en vinden ze een uitgebreide kennisbank met informatie in de vorm van factsheets, handreikingen en FAQ's. Gemeenten kunnen hiermee zelf aan de slag om hun toezichts- en handhavingspraktijk te versterken.

6.1 Naleving.net

In 2018 kreeg Naleving.net, de website van het KCHN, een nieuw jasje. Waar het voorheen een besloten website was voor medewerkers gespecialiseerd in handhaving en naleving, kunnen nu alle bezoekers tot op een bepaalde hoogte informatie vinden en is er achter de inlog voor abonnees ruimte om ervaringen uit te wisselen.

Met de nieuwe website heeft het KCHN een start gemaakt om de online aanwezigheid te vergroten. Dit gebeurde onder andere door het creëren van meer eigen content. Zo is er een 'geef de pen door'-serie gestart om een kijkje te bieden in de toezichtpraktijk binnen Wmo en Jeugdwet van verschillende gemeenten. Daarnaast werden meer interviews geplaatst om inzicht te geven in multidisciplinaire projecten en tot welke resultaten ze kunnen leiden. Ook veel collega's zijn enthousiast aan de slag gegaan met een eigen blog. Het nieuwe Naleving.net is tevens uitgebreid met een besloten pagina voor partners van het LSI-convenant om informatie uit te wisselen over recente ontwikkelingen.

Het afgelopen jaar heeft Naleving.net 157.529 paginaweergaven gehad, waarbij het gemiddelde tussen de 15.000 en 18.000 per maand lag. Vooral de eigen content van het KCHN trok bezoekers naar de website, en berichten over de whitepaper en de toezichtpraktijk behoren tot de meest gelezen berichten van 2018.

In het najaar van 2018 vond er een online gebruikersonderzoek plaats onder de bezoekers van Naleving.net. Gemiddeld kreeg Naleving.net een 7,6, een mooi cijfer voor een relatief nieuwe website. Daarnaast vond 90% van de respondenten dat Naleving.net hen verder helpt en meer dan 95% vond Naleving.net actueel, betrouwbaar, begrijpelijk en relevant.

Tegelijkertijd vormden de resultaten ook een aanleiding voor verbetering. Hierover is tijdens een verdiepingssessie in december gesproken met een aantal vertegenwoordigers van gemeenten. De drie belangrijkste richtingen die hierin zijn:

- Meer diepgang, meer duiding en meer jurisprudentie;
- De kennisbank ook op een andere manier toegankelijk dan via de zoekbalk;
- Meer interactie met elkaar mogelijk maken, bijvoorbeeld in een forum.

Met de eerste twee punten is al in 2018 gestart. Zo zijn er voor abonnees vier thematische kennisdossiers ingericht, wordt meer jurisprudentie opgenomen en krijgen belangrijke documenten uitgebreidere duiding. Dit biedt meer diepgang.

Ook werd het KCHN in 2018 steeds actiever op sociale media. Voor ieder thema (zorg, werk en inkomen, multidisciplinair handhaven en kinderopvang) is een filmpje ontwikkeld waarin de werkzaamheden van het KCHN worden geïntroduceerd.

6.2 Handreikingen en factsheets

Gemeenten die op zoek zijn naar betrouwbare en relevante informatie over een specifiek onderwerp kunnen hiervoor terecht op Naleving.net. In de kennisbank op de website vinden ze handreikingen en factsheets. Die geven gemeenten op een toegankelijke wijze informatie over bepaalde thema's en onderwerpen. De inhoud varieert van factsheets over adresfraude tot een compleet stappenplan voor het opzetten van een onderzoek naar een onrechtmatigheidssignaal binnen de zorgwetten.

Op het gebied voor toezicht en handhaving binnen de Wmo 2015 en de Jeugdwet zijn vijf beleidsproducten gepubliceerd en/of geüpdatet. Het gaat om:

- Risico-indicatoren zorg in natura
- Functieprofiel toezichthouder rechtmatigheid
- Matrix gegevensdeling (update naar aanleiding van AVG)
- Bestuursrechtelijke herziening en terugvordering Wmo en Jeugdwet
- Risico-indicatoren pgb en zorg in natura (update met handige tools voor de praktijk)

In aanloop naar de wijzigingen van de Wet kinderopvang per 1 januari 2019, zijn in 2018 de volgende twee handreikingen gepubliceerd in samenwerking met GGD GHOR NL:

- Handreiking herstelaanbod (inclusief advies voor aanpassen handhavingsbeleid)
- Personenregister

Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor een nieuw concept handhavingsbeleid dat gemeenten kunnen toepassen. Dit beleid wordt begin 2019 beschikbaar gesteld aan gemeenten. Ook zijn diverse handreikingen rondom toezicht op gastouderbureaus en voorzieningen voor gastouderopvang aangepast in samenwerking met GGD GHOR NL, evenals de FAQ's naar aanleiding van de invoering van nieuwe regelgeving.

Voor handhaving van de Participatiewet zijn de volgende updates gepubliceerd:

- Arbeidsverplichtingen
- Wet Taaleis
- Tegenprestatie
- Aanpassing van het rekenmodel voor het opleggen van een boete

Ook de handreiking 'Inkomen en vermogen in het buitenland' is in samenwerking met het IBF geactualiseerd. Deze handreiking wordt in 2019 gepubliceerd.

Naar aanleiding van de actie-agenda voor vitale vakantieparken heeft VNG KCHN in samenwerking met Platform 31 een handreiking 'Meer grip op vakantieparken' opgesteld die begin 2019 wordt uitgebracht.

7 Innovatie

De veranderingen binnen het sociaal domein maken het wenselijk om te zoeken naar vernieuwingen op het terrein van handhaving en naleving. VNG KCHN zet zich in voor een meer integrale aanpak van toezicht en handhaving, zoals gepubliceerd in de whitepaper 'Toezicht en handhaving: vangrail van de samenleving'. Tevens biedt het kenniscentrum gemeenten ruimte om te brainstormen over nieuwe tools en is de organisatie betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën bij fraudebestrijding.

7.1 Ontwikkellabs

Om ruimte te bieden aan de doorontwikkeling van nieuwe werkwijzen van toezicht en handhaving heeft VNG KCHN ontwikkellabs gecreëerd. Een ontwikkellab is een plek waar gemeenten en keten- en kennispartners samenkomen om aan innovatieve oplossingen te werken voor vraagstukken op het gebied van toezicht en handhaving.

Op de planning voor 2018 stond een pilot gedragsbeïnvloeding, als resultaat van het ontwikkellab dat voor dit thema in 2017 bij elkaar kwam. Het doel van de pilot was met *nudging* uitkeringsgerechtigden te stimuleren de inlichtingenplicht van de Participatiewet na te leven. De focus van de pilot lag op alleenstaande vrouwen. Het KCHN heeft hiervoor begin 2018 een subsidieaanvraag ingediend. Het ministerie van SZW heeft de aanvraag uiteindelijk afgewezen. Het kenniscentrum staat echter achter de pilot en is bereid deze met geïnteresseerde gemeenten uit te voeren.

In 2018 is het ontwikkellab 'Terugvordering en verhaal' dat in 2017 startte voortgezet. Het afgelopen jaar is een keuzeprofiel ontwikkeld voor de medewerker Terugvordering en verhaal 2.0. Daarnaast is samenwerking aangegaan met de benchmark Werk en Inkomen van Divosa om de query voor 2019 aan te scherpen.

VNG KCHN ondersteunde daarnaast de werkgroep Informatiegestuurd Handhaven van het GBI met analysecapaciteit. Deze werkgroep heeft in 2018 onder andere gekeken naar de mogelijkheden voor het analyseren van handmatige filtering van inkomenssignalen door het inlichtingenbureau. Tevens is er een handreiking ontwikkeld voor het signaal voertuigbezit.

7.2 Faircare

Faircare is een innovatietraject rondom het gebruik van blockchain in de zorg dat het KCHN uitvoert in samenwerking met gemeente Tilburg, zorgaanbieder ActiefZorg en Horizon Internet Technologies. Het doel is het voorkomen van fouten en fraude in de zorg door de inzet van blockchain.

Dit gebeurt door te controleren of de afgesproken zorg ook daadwerkelijk wordt geleverd. Wanneer dit binnen een marge niet wordt geleverd zal een systeem dit kenbaar maken waardoor de controle effectief en efficiënt ingezet kan worden. In 2018 is het proof of concept ontwikkeld. Hierdoor is vastgesteld dat de toepassing van blockchain bij de aanpak van fouten en fraude binnen de afgesproken zorg technisch mogelijk is.

Tevens is er een privacy impact analyse (PIA) gemaakt. Hiermee zijn alle voorbereidingen getroffen om in 2019 een pilot met gemeenten, een zorgaanbieder en cliënten te starten en verder te ontwikkelen.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**
KCHN

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 82 00
naleving@vng.nl

maart 2019

naleving.net